

101. Perjantaina 5 päivänä syyskuuta 1997

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia	
Vaaleja	
1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit	3310
2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali	„
Toinen käsittely	
3) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta	3311
Hallituksen esitys 84/1997 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp	
Lähetekeskustelu	
4) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1996	„
Kertomus 8/1997 vp	
5) Eduskunnan kirjaston kertomus vuodelta 1996	3319
Kertomus 6/1997 vp	
6) Lakialoite laiksi koiraverosta annetun lain kumoamisesta	„
Lakialoite 75/1997 vp (Marjaana Koskinen /sd ym.)	
7) Lakialoite laeiksi makeis- ja virvoitusjuomaverosta annetun lain 1 §:n ja mainitun lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta	3319
Lakialoite 77/1997 vp (Timo Ihamäki /kok)	_____
Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.	_____
Nimenuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Alaranta, Elo, Enestam, Hellberg, Huotari, Hyssälä, Jaakonsaari, Jansson, Juurola, Kalliomäki, Kanerva I., Kantalainen, Karjula, Kemppainen, Knaapi, Kokkonen, Komi, Koski M., Laakso, Laitinen, Lamminen, Lindroos, Lindén, Ojala R., Partanen, Pehkonen, Peltomo, Perho, Pietikäinen S., Rehula, Rinne, Siimes, Taina, Tiilikainen, Tiusanen, Vetteläinen, Viitanen, Viljamaa, Virtanen ja Vokkolainen.	
Nimenuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Tiusanen.	_____
Ilmoitusasiat:	
Lomanpyynnöt	
Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Aaltonen, Enestam, Jaakonsaari, Kalliomäki, Laakso, Lamminen ja S. Pietikäinen sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Elo, Hellberg, Hyssälä, Juurola, I. Kanerva, M. Koski, Laitinen, Lindén, R. Ojala, Partanen, Pehkonen, Rehula ja Viitanen.	_____

Ed. Joenpalon edustajantoimi

Ensimmäinen varapuhemies:
Luetaan ed. Joenpalon eduskunnalle osoittama kirjelmä.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Tultuani valituksi Teknisten Liitto ry:n puheenjohtajaksi pyydän kohteliaimmin eroa kansanedustajan tehtävästä 15.9.1997 alkaen.

Helsingissä 2 päivänä syyskuuta 1997

Kunnioittaen

Ilkka Joenpalo
Kansanedustaja”

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Uudet hallituksen esitykset

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 106—109.

Valiokuntien jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta

ed. Nikula suuren valiokunnan jäsenyydestä sekä valtiovarainvaliokunnan ja työasiainvaliokunnan varajäsenyydestä,

ed. Brax suuren valiokunnan varajäsenyydestä,

ed. Hassi lakivaliokunnan jäsenyydestä, ed. Pykäläinen valtiovarainvaliokunnan jäsenyydestä,

ed. J. Andersson liikennevaliokunnan jäsenyydestä sekä

ed. Soininvaara talousvaliokunnan jäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että valiokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 743, 745, 752 ja 757. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit**

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseneksi ja varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimielisiä ja että valituksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

talousvaliokunnan jäseneksi ed. Kiviniemi ja häneltä vapautuvalle talousvaliokunnan varajäsenen paikalle ed. Ryhänen sekä

ympäristövaliokunnan jäseneksi ed. Kiviniemi ja häneltä vapautuvalle ympäristövaliokunnan varajäsenen paikalle ed. Vehviläinen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksen 2) asiana on kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali.

Kun kansaneläkelaitoksen valtuutettujen varamiehen vaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on

valtuutettujen varamieheksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että kansaneläkelaitoksen valtuutettujen varamieheksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Rehula.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoainesten valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 84/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 2 a, 9 ja 9 a § sekä 10 b § ja sen edellä oleva väliotsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 1996

Lähetekeskustelu
Kertomus 8/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i: Arvoisa puhemies! Oikeuskanslerin kertomus tulee eduskunnassa esille mielenkiintoiseen aikaan. Maassamme käydään vilkasta oikeuslaitosta koskevaa keskustelua, ja oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat ne viranomaiset, jotka suorittavat muun muassa tuomioistuimiin kohdistu-

vaa laillisuusvalvontaa. Oikeuskanslerinvirasto on myös ylin syyttävävirasto.

Oikeuskanslerin kertomuksessa on paljon yksityiskohtia, mutta tästä kertomuksesta puuttuu kokonaan erittely ja analyysi. Kertomuksessa todetaan muun muassa, että tuomioistuimiin kohdistuvien kantelujen määrä on jonkin verran lisääntynyt yleisten tuomioistuinten kohdalta ja vähentynyt hallintotuomioistuinten ja erityistuomioistuinten osalta. Mutta mistä tämä kertoo? Onko yleisten tuomioistuinten toiminnassa uusia ongelmia vai ovatko kansalaiset aktivoituneet? Kaipaisin pohdintaa. Itse kertomuksesta ei saa yleiskuvaa siitä, mikä on kuitenkin yksi pääasia, eli oikeuskanslerin havainnoista lain noudattamisesta maassamme.

Professori Jukka Kekkonen on julkisuudessa todennut, että Suomessa yläluokalla on parempi lain suoja kuin tavallisella kansalaisella. Olisi ollut mielenkiintoista lukea oikeuskanslerin pohdintaa ja analyysiä tästä asiasta.

Kertomuksen lukemista vaikeuttaa myös se, ettei viime vuoden lukemia juuri verrata aikaisempiin. Pitäisi olla enemmän taulukkoja ja havaintoja, joissa asioita katsottaisiin vähän pidemmälläkin aikavälillä.

Yleisesti ottaen pistää silmään myös se, eikä Oikeuskanslerinvirasto voisi olla aktiivisempi oikeusongelmien esilleottaja. Korkeimman oikeuden jäsenten sivutoimien valvontaan oikeuskansleri puuttui vasta kantelun jälkeen, ei aktiivisesti, vaikka asiasta oli julkisuudessa ollut jo jonkin aikaa keskustelua. Toisaalta voi kysyä, miksi korkein oikeus ei ole itse puuttunut tähän asiaan aikaisemmin.

Arvoisa puhemies! Oikeuskansleri Jorma S. Aalto on tänä vuonna 28.8. päätöksessään katsonut, että korkein oikeus valvoo huonosti tuomareiden välimiestehtäviä. Sivutoimi-ilmoitukset ovat liian ylimalkaisia eivätkä siten täytä sivutoimien valvontaa koskevan lainsäädännön vaatimuksia. Voimassa olevan lain mukaan ilmoituksessa on yksilöitävä sivutoimi.

Voi vain ihmetellä, että oikeuskansleri Aallon päätöksen julkistamisen jälkeen korkeimman oikeuden presidentti Olavi Heinonen ilmoittaa, ettei käytäntöä tulla muuttamaan ennen lain muutosta. Olen uskonut ja uskon edelleenkin, että yleensä virkamies tai viranomainen ottaa oikeuskanslerin opastuksen huomioon välittömästi. Korkeimman oikeuden kohdalla voisi sanoa, että korkeimman oikeuden tulisi esimerkillisesti noudattaa voimassa olevaa oikeutta. Korkein oikeus ei voi jättää noudattamatta voimassa ole-

vaa lakia sillä perusteella, että yksityiskohtaisempi sääntely tai mahdollisesti kieltö on tulossa.

Vielä ihmeellisempää on se, että korkein oikeus on asettamassa valiokunnan miettimään, pitäisikö oikeuskanslerin päätöstä noudattaa vai ei. Olisikin mielenkiintoista tietää, onko yleensä näin tapahtunut, ja olisi ollut oikeuskanslerin kertomuksesta mielenkiintoista lukea, ovatko viranomaiset aikaisemmin ryhtyneet jälkikäteen valiokunnan muodossa vaikkapa miettimään, tulisiko ylimmän laillisuusvalvojan, oikeuskanslerin, päätöstä noudattaa.

Arvoisa puhemies! Yksikään yhteiskunnan laitos, korkein oikeus, tuomioistuimet mukaan luettuna, ei nauti enää itseoikeutetusti auktoriteettia. Se on ansaittava. Sen korkein oikeus ansaitsee sillä, että se ryhtyy pikaisesti toimeen luottamuksen palauttamiseksi, ja myös sillä, että korkeimman oikeuden jäsenet ja korkein oikeus pistää pikaisesti täytäntöön oikeuskanslerin päätöksen.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Viime aikoina kansalaisten luottamus tuomioistuinten uskottavuuteen on horjunut. Erityisesti tulilinjalle on joutunut maan korkein oikeus. Viimeisin korkeimman oikeuden uskottavuutta horjuttava asia on oikeuskansleri Jorma S. Aallon korkeinta oikeutta koskevaan kanteluun antama vastaus, josta käy ilmi, että korkein oikeus on valvonut huonosti jäsentensä välimiestehtäviä. Totean, ettei tämä vastaus ole vielä ehtinyt tähän oikeuskanslerin kertomukseen, mutta tämä seikka johdattaa kertomuksen muuhun oleelliseen sisältöön ja toivottavasti kertomuksesta tehtäviin johtopäätöksiin.

Vastauksessaan tuohon kanteluun oikeuskansleri toteaa, että kansalaisten tulee voida luottaa tuomioistuimen toiminnan puolueettomuuteen niin, etteivät sitä vaaranna muun muassa taloudelliset sidonnaisuudet. Luottamuksen perusta on heikko, kun sivutoimen sisällöstä ei edes tiedetä.

Korkeimmassa oikeudessa on päässyt hämärtymään, että tuomioistuimet ovat jo valtiosäännön mukaan demokraattisen järjestelmän osa. Vaikka niille on valtiosäännön mukaan varattu suhteellisen itsenäinen rooli, ne eivät voi linnoittautua ja eristäytyä muusta yhteiskunnasta siten, ettei julkisella kontrollilla olisi niiden kanssa mitään tekemistä. Perusteluksi ei riitä, että korkeimman oikeuden menettely perustuu pitkäaikaiseen totuttuun käytäntöön. Tämä käytäntö ei vastaa eurooppalaista oikeuskäytäntöä,

jota Suomi nykyisin edustaa, eikä muuttuneita yhteiskunnallisia oloja, puhumattakaan kansan oikeustajusta.

Oikeuskansleri ei ole puuttunut vähäiseen asiaan. Tiedetään, että vuonna 1995 erään oikeusneuvoksen sivuansiot olivat noin 2 miljoonaa markkaa ja toinen kollega pääsi niinkään miljoonakerhoon 1,2 miljoonan markan sivutulolaan. Niin ikään usealla oikeusneuvoksella oli vuodessa enemmän sivutuloloja kuin päätoimestaan saamaa palkkaa, joka on noin 430 000 markkaa. Mielestäni nämä luvut osoittavat sen väitteen paikkansapitävyyden, että eräät asianajajat ovat määrättyissä jutuissa suosineet välimiesoikeuksia ja Keskuskauppakamari on monopolisoitunut tehtävät pienelle juristiryhmälle, jonka ydinjoukkona ovat toimineet eräät korkeimman oikeuden tuomarit.

Oikeudenkäynnistä on siis korkeimman oikeuden piirissä tullut menestyvää liiketoimintaa. Kun lisäksi korkein oikeus itse valitsee omat jäsenensä suljetuissa istunnoissa, herättää tämä menettely avoimessa yhteiskunnassa lisää epäilyjä. On korostettava, että kanne välitystuomioistuimen kumoamisesta ja välimiespalkkioita koskevat riidat menevät yleisiin tuomioistuihin ja siis viime kädessä korkein oikeus voisi joutua ottamaan niihin kantaa. Toisin sanoen viime kädessä korkeimman oikeuden jäsen saattaa joutua itse määrittelemään välimiespalkkioiden kohtuullisuuden. Onko tällainen järjestelmä enää uskottava? Mielestäni tuomioistuinlaitoksen uskottavuus instituutiona pohjautuu edellä mainittuihin seikkoihin enemmän kuin yksittäisten tuomareiden toiminnan arviointiin.

Oikeuskanslerin kertomuksesta käy ilmi, että kertomusvuonna viralliset syyttäjät toimittivat Oikeuskanslerinvirastoon 61 muutoshakemusta ja valitusta hovioikeuden toisena asteena antamiin päätöksiin. Muutoksenhakukirjelmistä 58 toimitettiin edelleen korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus on kertomuksen laatimisajankohtaan mennessä myöntänyt valitusluvan kuitenkin ainoastaan 13 asiassa, siis runsaassa 20 prosentissa. Kun tiedetään, ettei virallinen syyttäjä lähde pikku jutuissa taikka intressiltään vähäisissä asioissa valittamaan, herättää näin vähäisen juttumäärän käsitteleminen korkeimmassa oikeudessa ihmetystä. Tätä ihmetystä tukevat tilastoista saadut vertailuluvut, jotka ovat seuraavat:

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa, siis hallintotuomioistuimessa, ratkaistiin 4 526 asiaa vuonna 1996. Näistä vain 21 prosentissa hylättiin

valituslupahakemus ja muista annettiin pääasiaa koskeva päätös tai muu ratkaisu. Korkeimmassa oikeudessa sitä vastoin ratkaistujen juttujen osalta luvut ovat lähes päinvastaiset. Korkeimmassa oikeudessa ratkaistiin 4 594 asiaa eli siis otettiin ikään kuin käsittelyyn, joista 93 prosentissa hylättiin valituslupahakemus. Siis vain 7 prosentissa eli 321 asiassa annettiin pääasiaa koskeva päätös tai muu ratkaisu.

Vaikka nämä luvut eivät lainsäädännön eroista johtuen ole täysin vertailukelpoisia, vaikuttaa siltä, että korkein hallinto-oikeus antaa oikeusturvaa olennaisesti tehokkaammin ja laajemmin kuin maan korkein oikeus. Kansalaisissa heräkin kysymys, onko välimiestehtävien runsaus osasyynä tähän eroon eritoten, kun korkeimman hallinto-oikeuden jäsenet eivät saa toimia välimiehinä. Ainakin näyttää siltä, että välimiestoiminta vaarantaa korkeimman oikeuden riippumattomuutta. Tässä suhteessa korkein oikeus jättää noudattamatta Euroopan neuvoston 13 päivänä lokakuuta 1994 hyväksymää suositusta, johon Suomikin on sitoutunut, jonka mukaan oikeuden ei pidä vain toteutua vaan sen pitää myös näyttää toteutuvan.

Haluan korostaa sitä, että avoimessa demokraattisessa valtiossa ylimpien tuomioistuinten jäsenten tulisi olla kaikista sidoksista vapaita ja toimia siten, että he myös näyttävät olevan kaikista sidoksista vapaita. Toisin sanoen, jos herää epäilyksiä ylimpien oikeuksien tuomareitten nuhteettomuudesta taikka riippumattomuudesta, ihmisissä helposti syntyy käsitys, että tuomioistuin ei olekaan puolueeton. Tällainen epäily laajalle levinneenä saattaa vaarantaa koko demokraattisen oikeusvaltion uskottavuuden.

Totean, että eduskunta on keväällä tehnyt kaksi lakiehdotusta, joista toisessa 125 kansanedustajaa katsoo, että korkeimman oikeuden jäseniltä pitäisi pääsääntöisesti kieltää toimiminen välimiesoikeuksien jäseninä ja joista toinen koskee korkeimman oikeuden nimityskäytännön uudelleenjärjestämistä.

Arvoisa puhemies! Oikeuskansleri on puuttanut demokraattisen järjestelmämme yhteen keskeiseen osaan. Kun toisaalta eduskunnan oikeusasiamies on todennut kanteluiden määrän lyhyehkössä ajassa kaksinkertaistuneen ja paljon sellaisia asioita, jotka kuuluisivat tuomioistuimen, tulevan oikeusasiamiehelle, toivon, että perustuslakivaliokunta paneutuisi tuomioistuinten uskottavuuskysymykseen ja tekisi siinä suhteessa voitavansa, jotta kansalaisten usko suo-

malaiseen oikeusjärjestelmään voisi koko laajuudessaan palautua.

Ed. Tiusanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Niin kuin edellisissäkin puheenvuoroissa minunkin osaltani käy varmasti sillä tavalla, etten ihan tarkkaan pysy valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksen sisällysluettelossa, mutta puheenvuoroni ei ole pitkä ja noudattelee aika paljolti edellisten puheenvuorojen käyttäjien näkemyksiä.

Suomessa eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri ovat henkilöitä tai oikeastaan instituutioita, jotka seuraavat hyvin tarkasti tai joiden ainakin pitäisi seurata suomalaisen oikeusjärjestelmän kehitystä ja oikeuskäytännön kulkua. Onhan meillä toki yhteiskunnassa myös muita korkeassa asemassa olevia henkilöitä, jotka silloin tällöin näissä asioissa ottavat kantaa: Tasavallan presidentit, erityisesti edellinen hyvinkin hanakasti on puuttunut oikeusjärjestelmän toimintaan, sitten ovat tietysti korkeimpien oikeuksien presidentit, usein myös oikeusministeri tällä tavalla oman asemansa perusteella.

Suomessa on myös epämääräinen joukko erilaisia oikeusoppineita, professoreita, jotka ottavat tänään kantaa julkisessa sanassa räväkästikin ja huomenna taas pyytelevät anteeksi lausumiaan, niin kuin näyttää käyneen juuri valitun valtakunnansyyttäjän osalta — eilen tätä, tänään toista.

Joka tapauksessa suomalaisessa yhteiskunnassa mielestäni, kun nyt puhutaan oikeuskanslerin kertomuksesta, ei oikeastaan selviä kannanottoja ole ollut vuosiin muuta kuin ne, jotka on esittänyt eduskunnan oikeusasiamies, siis sekä edellinen että nykyinen oikeusasiamies Lehtimaja, joiden kannanotot ovat olleet näissä asioissa, oikeusjärjestelmän toimivuudessa ja myös korkeimman oikeuden toimintojen arvostelemisessa, johdonmukaisia ja selviä.

Valtioneuvoston Oikeuskanslerinviraston ja oikeuskanslerin itsensäkin taholta ei ole tullut muuta kuin läpinäkyviä, valjuja lausuntoja, joista ei voi ottaa kantaa suuntaan eikä toiseen. Kun nyt puhutaan korkeimman oikeuden kriisistä tällä hetkellä, Oikeuskanslerinvirastossa on apulaisoikeuskanslerina henkilö, joka on itse pahasti sotkeutunut tässä asiassa sellaisiin arvosteluky-

symyksiin, jotka eivät ole olleet perusteltuja, toisin sanoen Eeva Vuoren tapauksessa.

Herra puhemies! Näyttää siltä, että suomalainen oikeusjärjestelmä ja tuomioistuinlaitos on perusteellisesti kriisissä. Siis oikeusjärjestelmäsäkin ainoastaan poliisi näyttää olevan enää se, joka suhteellisen vankasti nauttii yhteiskunnan ja kansalaisten luottamusta. Niin syyttäjälaitos kuin tuomioistuinlaitos ovat kaukana siitä, ja tämä on hyvin valitettavaa. Näihin asioihin ei selkeästi pysty ottamaan kantaa muuta kuin oikeusiamies, ei lainkaan oikeuskansleri muuta kuin silloin tällöin jotakin tokaisee.

Herra puhemies! Jotta Suomessa oikeuslaitoksen luotettavuus palautettaisiin, meillä on olemassa yksi instituutio vielä, joka puuttuu näihin asioihin, niin Eeva Vuoren tapaukseen kuin myös välimiestoimien toteuttamiseen. Korkeimmassa oikeudessa oikeusneuvokset tienavat päätulonsa välimiestoimista, ja korkeimman oikeuden oikeusneuvoksen tehtävä näyttää muodostuvan sivutoimeksi.

Tämän eduskunnan on otettava asiat käsiinsä. Hallituksen on annettava lakiesitys tälle eduskunnalle Eeva Vuoren erottamisesta korkeimman oikeuden jäsenyydestä, ja se käsitellään täällä perustuslain vaikeutetussa järjestyksessä. Silloin asia tulee kuntoon, koska hän itse ei näytä ymmärtävän omaa asemaansa. Samalla eduskunnan tulee myös puuttua korkeimman oikeuden välimiestehtäviin eli siihen, että korkeimman oikeuden jäsenet, joitten pitäisi nauttia yhteiskunnassa hyvinkin suurta luottamusta, saavat päätulonsa välimiestoimista ja sivutoimista ja oikeusneuvoksen tehtävä, jonka kautta heidän pitäisi jakaa oikeutta yhteiskunnassa, on sivutoimi.

Eduskunnan pitäisi nyt ottaa asiat käsiinsä. Jos hallitus ei tee tällaisia esityksiä, niin täällä on hyvin paljon kansanedustajia, jotka ovat kirjoituskyykyisiä ja lyövät tekstin paperille. Nimiä varmasti alkaa riittävästi tulla, niin saadaan yhteiskunnan asiat, arvoisa puhemies, kuntoon muutenkin, ei vain tällaisilla haljuilla oikeuskanslerin kertomuksilla.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Oikeuslaitoksen piirissä on ollut muutama ajankohtainen teema, minkä johdosta ymmärrän, että keskustelu tässä ja nyt ehkä meni hieman sivuun varsinaisesta kertomuksesta, mutta ehkä jonkin sanan kommentti siitä huolimatta on paikallaan.

En yhdy sellaiseen väitteeseen, jossa sanotaan,

että suomalainen tuomioistuinlaitos on kriisissä. Väitän, että ehdottomasti ei ole. Kuten sanoin, on ollut pari ikävää tapausta: oikeusneuvos Eeva Vuoren ympärillä käyty keskustelu ja toisaalta eräiden korkeimman oikeuden jäsenten välimiespalkkioihin liittyvä keskustelu. Mutta poliitikot tekevät mielestäni suuren virheen, jos he lähtevät siitä, että näiden kahden yksittäisen tapauksen perusteella tehdään johtopäätöksiä siitä, kuinka suomalainen tuomioistuinlaitos ylipäätään toimii. Sellainen johtopäätös on vähintäänkin arveluttava. Tällä en halua sanoa sitä, etteivät nämä kaksi tapausta tai asiaryhmää olisi merkittäviä ja todella olisin itsekin toivonut niissä kummassakin hieman toisenlaista käyttäytymistä kuin tähän mennessä on tapahtunut.

Ed. Aittoniemikin lakivaliokunnan pitkäaikaisena jäsenenä tietää, että eduskunta on viime vuosien aikana tehnyt useita uudistuksia koskien tuomioistuinlaitosta. Lähinnä on uudistettu oikeudenkäyntimenettelyjä, ja väitän, että vaikka nuo menettelyt kustannusten näkökulmasta ovat olleet sen kaltaisia, että ehkä oikeudenkäynnin käyminen Suomessa saattaa olla vähän kalliimpaa kuin aikaisemmin, siitä näkökulmasta, syntykö oikeita päätöksiä vai eikö synny, nuo uudistukset ovat olleet selviä parannuksia. Kun käydään esimerkiksi keskustelua siitä, miksi ylemmissä oikeusasteissa on vähemmän juttuja kuin aikaisemmin, se ei välttämättä suinkaan johdu siitä, että kustannukset olisivat kohonneet. Voisi asiaa ehkä lähestyä myös positiivisesta näkökulmasta ja todeta, että jos kansalaiset ovat alioikeuksien päätöksiin tyytyväisempiä kuin aikaisemmin, sekin saattaa olla yksi syy tähän. Muistutan muun muassa siitä, että nykyisen menettelyn pohjalta selvästi useammat oikeudenkäynnit kuin aikaisemmin päättyvät sopuun, mikä tietysti on hyvä asia.

Todella haluan korostaa sitä, että näiden yksittäisten tapausten johdosta ei koko tuomioistuinlaitosta osoitettaisi syyttävällä sormella. Se on aikamoinen loukkaus esimerkiksi tavallisia alioikeustuomareita kohtaan, jotka itse asiassa noin lakimieskunnan keskuudessa hyvin pienellä palkalla tekevät tänä päivänä kovinkin vaativia ja yhä vaativammiksi käyviä työtehtäviä.

Samoin kuin ed. Pohjola, minäkin korostan, että esimerkiksi hallinto-oikeuksissa todella käsitteilyajat ovat selkeästi lyhentyneet viime vuosien aikana niin kuin muissakin tuomioistuimissa, joka on minusta yksi osoitus siitä, että tuomioistuinlaitoksessa on menty parempaan suuntaan. Vaikka kansalainen saisi asiaansa oikean

päätöksen, on päätöksen viivästyminen ongelma. Joskus takavuosina esimerkiksi veroasioissa päätökset saattoivat kestää melkein kolmekin vuotta, kun nyt ne kestävät pääsääntöisesti alle vuoden ja monin paikoin hovioikeuden päätös tulee neljän viiden kuukauden kuluttua siitä, kun juttu on saapunut hovioikeuteen. Eli tässä suhteessa on menty selvästi eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Varmasti tämän syksyn aikana oikeuspoliittista ja tuomioistuinlaitoskeskustelua on tilaisuus käydä monessakin yhteydessä. Mutta esittäisin kyllä sen vakavan vetoumuksen siitä, että vaikka nämä asiat sen tyyppiä ovat, että niissä korkealla julkisuusasteella liikutaan, niin eduskunnan ja hallituksen tulee ymmärtää se, että tuomioistuinlaitoksen riippumattomuus on eräs länsimaisen oikeusvaltion keskeisimpiä periaatteita. Siitä tinkiminen vie kyllä kovin heikoille jalle. Tämän riippumattomuuden ja itsenäisyyden toisena puolena on tietysti se, että se asettaa jokaiselle tuomarille erittäin suuret vaatimukset. Tältä osin tietysti viime kuukausien aikana kaikki asiat eivät ole menneet aina, niin kuin olisi toivonut.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan täältä puhujakorokkeelta puuttua kahteen asiaan. Ehkä kahdessa minuutissa niitä en olisi saanut lävitse.

Herra puhemies! Se, mihin täällä lähes jokaisessa puheenvuorossa on puututtu, on korkeimman oikeuden julkisuuteen tulo ikävässä sävvyssä. Heti ensimmäiseksi ministeri Häkämiehelle toteaisin, että minun mielestäni näissä puheenvuoroissa, joita täällä on esitetty, se kriitikki ei ole kohdistunut kuin korkeimpaan oikeuteen, ei hovioikeuteen eikä alioikeuksiin ainakaan minun ymmärrykseni mukaan.

Eniten minua hämmästyttää se julkisuudessa ollut toteamus korkeimman oikeuden presidentin taholta, johon ed. Jäätteenmäki puuttui. Minä vanhana virkamiehenä en voisi kuvitellaakaan sitä, että jos oikeuskansleri toteaa jotakin virheellistä menettelyä, en ottaisi ojentuakseni siitä. Mutta näinhän korkeimman oikeuden presidentti ei tehnyt, vaan hän ilmoitti, että hän jää odottamaan uutta lakiesitystä, joka aikanaan sitten tulee. Siitä huolimatta vaikka menettely todettiin virheelliseksi, hän ilmoitti, että samaa käytäntöä jatketaan. Mielestäni tämä on ennenkuulumatonta, kun otetaan huomioon vielä, että kyseessä on korkeimman oikeuden presidentti.

Herra puhemies! Uskallan kyllä sanoa ääneen sen, että ihmettelen, kuinka kauan hän haluaa

pitää virkansa. Mielestäni tämän lausunnon perusteella luottamus korkeimpaan oikeuteen meni kyllä minun silmissäni nimenomaan korkeimman oikeuden presidentin toimesta hyvin pitkälle.

Mitä ed. M. Pohjola esitti nimenomaan nimistymenettelystä ja muistaakseni itsekin olen allekirjoittanut tämän aloitteen, niin näissä keskusteluissa, mitä viime päivinä on ollut julkisuudessa, mielestäni nopeasti pitäisi oikeusministeriön valmistella sellainen lakiesitys, jos ed. M. Pohjolan lakiesitystä ei voida jostakin syystä viedä edustajan lakialoitteena eteenpäin. Mielestäni nyt kiireellisesti täytyy lähteä siihen, että korkeimman oikeuden luottamus kansalaisten silmissä voidaan palauttaa.

Herra puhemies! Mitä tulee tapaus Vuoreen, josta täällä on puhuttu, niin siihen en halua puuttua sen enempää, koska se ei liity tämän kertomusvuoden tapahtumiin, mutta samalla tavoin Oikeuskanslerinvirastoon on kohdistunut kyllä nyt määrättyjä epämiellyttäviä arvailuja. Tähän liittyen olen itse kyseisenä kertomusvuonna valmistellut Oikeuskanslerinvirastoon erään kanteleen, jota ei tässä kertomuksessa kylläkään seloteta. Sen vastauksen perusteella, joka siihen kanteleeseen tuli, ja kun olen pyrkinyt sitä analysoimaan ja selvittelemään, minulle — saattaa olla subjektiivinen käsitys — kävi selväksi se, että Oikeuskanslerinvirastossa ei ollut suoritettu itsenäistä harkintaa. Oli toistettu ainoastaan eri viranomaisten antamia selityksiä siltä osin, jotka olivat osittain kantelijaa vastaan. Ongelmana siinä tapauksessa oli lähinnä se, että korkein oikeus oli aikoinaan antanut erään suuntaisen ennakkopäätöksen ja sen johdosta minun tulkintani mukaan Oikeuskanslerinvirasto halusi suojella korkeimman oikeuden ns. plenum-ratkaisua.

Herra puhemies! Mielestäni perustuslakivaliokunnan kannattaisi nyt perusteellisesti pohtia niitä aloja, joita he tämän kertomuksen yhteydessä käsittelevät, ja lähteä hieman perusteellisemmin, vaikka varmasti työtahti on kova, laajempaan selvitykseen tästä kertomuksesta kuin viime vuosina on ollut.

Eräs tapaus, jota on selitetty laajasti, liittyy J. R:ksi tässä kertomuksessa merkityn henkilön tapahtumiin, joka on otsakoitu ”Hädänalaiseen asemaan ulkomailla joutuneen Suomen kansalaisen auttamisesta”. Kun lukee tämän oikeuskanslerin päätöksen kaikkine selvityksineen, näyttää siltä, että siihen on todella paneuduttu, mutta toivoisin, että perustuslakivaliokunta voisi ainakin joiltakin osin perehtyä ja selvittää tätä

siltä osin, mikä liittyy lunnasrahojen siirtoihin pankista toiseen eli millä tavalla se sanottu jäädytys oli purettu. Ainakin minulle on esitetty eräitä asiakirjoja, joissa on väitetty, että ulkoasiainministeriö on antanut virheellisiä tietoja vastauksessaan. Itse en tiedä, onko näin, mutta näin minulle on esitetty.

Herra puhemies! Toivon todella, että perustuslakivaliokunta ottaa oman roolinsa näissä asioissa ja pyrkii omalta osaltaan edesauttamaan sitä, että luottamus Suomen korkeimpaan voitaisiin palauttaa.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Kun pyysin tämän puheenvuoron, olin varautunut puhumaan valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksesta vuodelta 96. Havaitseen, että keskustelu heti alkuun hyppäsi siitä hiukan ulos, mutta mitäpä siitä. Kyllä tässä salissa täytyy voida käydä ajankohtaista keskustelua, kun se liittyy niin olennaisesti tähänkin kertomukseen.

Olen kuitenkin aistivinani verenhimoa tässä salissa. Minusta olisi onnetonta, jos kovin verenhimoinen keskustelu yksityistapauksesta leimaisi sitä tärkeää asiaa, mikä tärkeä asia on se, miten kansalaiset luottavat oikeuslaitokseen. Minusta aivan olennaisesti eri tason kysymys ovat ne taloudelliset sidonnaisuudet, jotka liittyvät näihin välimiestehtäviin, kuin mitä on tämä yksi sinänsä kieltämättä onneton tapaus, joka on saanut kyllä monumentaaliset mittasuhteet siihen nähden, etteikö se sittenkin perustuisi ihan oikeisiin tapahtuneisiin asioihin, mutta mitä suurimmassa määrin tällä hetkellä aika väärin johtopäätöksiin. Eli toistan, että jos tässä oikeuslaitoskunnianpalautuksessa jotain tähdellistä tällä hetkellä on, minusta se tulee sieltä taloudellisten sidonnaisuuksien puolelta.

Mutta kun, herra puhemies, käsiteltävänä on kertomus vuodelta 1996, niin täältä löytyy erittäin mielenkiintoinen, hyvä ja tärkeä seikka, eli kysymys on tästä valtakunnansyyttäjähankkeesta. Täällä kansleri on omalta osaltaan pannut tätä hanketta aikoinaan liikkeelle, ja näin me tänä vuonna olemme nyt astumassa läntisten sivistysmaiden joukkoon sen suhteen, että meillä aloittaa toimintansa syyttävävirasto.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Aikaisemmissa puheenvuoroissa on lähes jokaisessa kiinnitetty huomiota nimenomaan korkeimman oikeuden jäsenten luotettavuuteen ja kuinka yleensä kansalaiset voivat luottaa tänä päivänä oikeuslaitokseen. Kuten ed. Vistbacka jo totesi, kui-

tenkin tämä epäily jäsenten ja oikeuslaitoksen luotettavuudesta on nimenomaan kohdistunutkin korkeimpaan oikeuteen, en ole huomannut, että alioikeuksiin tai käräjäoikeuksien ja hovioikeuden menettelyyn olisi niinkään kritiikkiä kohdistunut. Edelleen ed. M. Pohjola totesi, että korkeimpien oikeuksien jäsenten sivutoimet, heidän toimimisensa välimiesoikeuksissa jäsenenä ja puheenjohtajina ovat saavuttaneet jo semmoiset mittasuhteet, että varsinainen toiminta korkeimman oikeuden jäsenenä mahdollisesti olisi tässä suhteessa kärsinyt.

Arvoisa puhemies! Nyt kuitenkin käsitellään oikeuskanslerin kertomusta vuodelta 1996, jolloin nämä asiat eivät vielä niinkään olleet ajankohtaisia. Mutta on ymmärrettävää, että tämä keskustelu on nyt virinnyt tälläkin kertaa. Oikeuskanslerin tehtäväthän tälläkin hetkellä ovat päätoimisesti valtioneuvoston toimien valvominen, lausuntojen antaminen tasavallan presidentille samalla tavalla kuin kanteluiden tutkiminen. Myöskin toimiminen ylimpänä syyttäväviranomaisena vielä vuonna 1996 kuului oikeuskanslerin tehtäviin. Nythän nämä tehtävät siirtyvät 1.12. tänä vuonna valtakunnansyyttäjälle.

Se, mitä olisin toivonut tässä yhteydessä, olisi ollut se, että tähän tehtäväjakoon olisi voitu tässä kertomuksessa kiinnittää enemmänkin huomiota ja esimerkiksi ottaa kantaa siihen, onko tämä oikeuskanslerin mielestä nimenomainen parannus. Itse katson, että näin nimenomaan tulee tapahtumaan, kun tämmöinen yleinen syyttäjä, päätoiminen syyttäväviranomainen, valtakunnansyyttäjä aloittaa toimintansa.

On aivan ymmärrettävää, että tällä hetkellä, näinä kuukausina tapaus Eeva Vuori ja korkeimman oikeuden ja sen jäsenten asema yleensäkin tulee kaikissa näissä kertomuksissa esille. On myös ihmetelty sitä, ettei nyt korkeimman oikeuden presidentti ota kantaa näihin oikeuskanslerin lausuntoihin, mitä on tapahtunut. Valitettavasti asia nyt vain on niin, ettei tämmöistä lakia ole olemassa, kuinka korkeimman oikeuden presidentin tai jonkun sen jäsenen tulisi menetellä, mikäli he eivät huomioi kansalaisten yleistä oikeustajua, niin kuin tässäkin tapauksessa tietysti kuuluisi tehdä.

Ed. Vähnäkkä: Arvoisa puhemies! Olin niin ikään kajonnut tähän kirjaan, alun perin suunnittelin niin, mutta koska täällä opposition edustajat Vistbacka, Jäätteenmäki ja Aittoniemi ovat panemassa koko meidän oikeuslaitostamme romukoppaan, että se ei nauti enää ihmisten

ja kansalaisten luottamusta ja on heikoissa kantimissa kaikin puolin, en malta olla puuttumatta nimenomaan tähän asiaan. Ed. Jätteenmäki oli aikanaan ministerinä. Miten tässä puolessatoista vuodessa koko laaja oikeusjärjestelmämme olisi romkoppaan mennyt? Olisi voinut yrittää silloin vähän kohentaa, jos se nyt niin heikosti meni.

Me voimme olla ylpeitä oikeuslaitoksesta kokonaisuudessaan Suomessa, jos vertaamme sitä sekä itäisiin että läntisiin tuomioistuimiin jo pelkästään niiden istuntoja seuraten, puhumattaakaan eteläisimpien maiden laitoksista, jos ei nyt keskistä Eurooppaa oteta huomioon. Olen sitä mieltä, että meillä on kunnioitusta herättävä oikeuslaitos, jota todistaa muun muassa, että käräjäoikeuksien, alioikeuksien päätökset muuttuvat, mikäli valitetaan, siis haetaan muutosta, vain noin runsaassa 20 prosentissa.

Mutta yksi kanto siellä on, ja täällä on tämän oikeusneuvoksen nimi mainittu useaan kertaan. Saman nimen varjolla ei pidä kuitenkaan tuomita korkeimman oikeuden presidenttiä ja oikeuskansleria, joiden osalta ei kyllä pystytä lähimainkaan sellaisia asioita esittämään kuin tämän oikeusneuvoksen kohdalla. Olen sitä mieltä, että jos hän, siis ao. oikeusneuvos, on tunnollinen ja oikea tuomari, hän eroaa virastaan pikimmiten. En yhdy siihen, että täällä lähdetäisiin yksilökohtaisesti jonkun virkamiehen vuoksi tekemään pykälää, erikoislakia perustuslain vaikeutetussa säätämisjärjestyksessä. Uskon ja luotan, että hän tulee ymmärtämään ja tekee omakohtaisen ratkaisunsa.

Ed. J ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkille haluaisin todeta, että kansalaisten luottamus korkeimpaan oikeuteen on romahtanut monien asioiden vuoksi. Yksi asia on muun muassa monien oikeusneuvosten sivutoimet, myös monet muut tapahtumat. Olen myös sitä mieltä, että korkein oikeus ja sen presidentti ovat vastuussa laitoksensa toiminnasta, ja odotan, että korkeimman oikeuden presidentti esittäisi pikaisen suunnitelman, mitä laitos aikoo tehdä sen eteen, että kansalaisten luottamus saataisiin palautettua korkeimpaan oikeuteen.

Kyllä minua ainakin kummastutti se, että lehdessä lukee, että korkeimman oikeuden presidentti on todennut, että he asettavat valiokunnan tutkimaan, noudattavatko he oikeuskanslerin päätöstä ja tuleeko korkeimman oikeuden noudattaa voimassa olevaa lakia. Minusta korkeimman oikeuden tulee olla esimerkkinä siitä, että

lakia noudatetaan, ja olisin kyllä odottanut, että heti oikeuskanslerin päätöksen jälkeen korkein oikeus olisi ilmoittanut, että siellä sivutoimien valvonta tehostuu välittömästi. Odottaisin myös, että oikeusministeri toisi tänne esityksen, jolla sivutoimet kokonaan kiellettäisiin, koska ne aiheuttavat sellaista riippuvaisuutta ja epäluottamusta korkeimman oikeuden toimintaa kohtaan.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Vastaisin oikeusministerille. En väitä, että Suomen tuomioistuinlaitos kokonaisuudessaan olisi kriisissä, mutta väitän, että luottamus tuomioistuinlaitoksen uskottavuuteen on eräiltä oleellisilta osilta heikentynyt. Tuskin koskaan on korkeimmasta oikeudesta kirjoitettu niin paljon kuin viime aikoina.

Mutta ydinkysymys tässä asiassa on nimenomaan tuomioistuinlaitosten riippumattomuus ja sitä nakertavat tekijät. Muun muassa jos tämän oikeuskanslerin kertomuksen lukee, sieltä nämä tekijät epäsuorasti käyvät ilmi, ja myös se on linkkinä tähän yhteiskunnassa käytävään keskusteluun. Minusta perustuslakivaliokunnan tulisi nyt analysoida nämä tekijät ja puuttua niihin ja antaa sellainen selvitys ja sellaiset toimenpideohjeet, että kansalaisten luottamus voidaan tuomioistuinlaitokseen kokonaisuudessaan palauttaa. Siitä tässä on kysymys, ja tämä on tavattoman iso asia.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Yhdyn siihen, mitä ed. M. Pohjola täällä viimeisessä puheenvuorossaan totesi korkeimman oikeuden asemasta, ja toivon, että perustuslakivaliokunta ymmärtää tämän vastuullisen tehtävänsä, perehtyy asiaan mielellään pikaisesti ja perinpohjaisesti ja toivon, että löydetään ne keinot, joilla luottamus korkeimpaan oikeuteen voidaan palauttaa, koska se on kyllä erittäin merkittävä asia koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta. Myönnän, että olen myös ollut hyvin hämilläni korkeimman oikeuden presidentin lausumasta, mikäli häntä oikein on tiedotusvälineissä siteerattu, tämän oikeuskanslerin kannanoton johdosta.

Mutta varsinaisesti halusin käyttää lyhyen puheenvuoron oikeuskanslerin kertomuksesta ja todeta, että en vähättele lainkaan täällä esille otettuja yksittäisiä tapauksia ja niiden merkitystä koko oikeuslaitokselle ja sen uskottavuudelle. Mutta haluan kuitenkin todeta, että oikeuskanslerilla instituutiona ja laitoksena on ja on ollut

erittäin suuri yleisestä merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Virkamiehet ovat varsin huolellisesti paneutuneet yleensä oikeuskanslerin kertomukseen, ottaneet opikseen. Sitä on käytetty opetusvälineenä kentällä ja sen avulla on ohjattu kentän toimintaa. Voin tämän omakohtaisestikin entisenä virastopäällikkönä kertoa.

Kanteluja tuon kertomuksen mukaan, joka meillä nyt on esillä, on ratkaistu kertomusvuonna reilut 2 000, ja totean, että Oikeuskanslerinviraston virkamiehetkin joutuvat monesti tekemään työtään hyvin kovan paineen alla ja joskus hyvin lyhyessä ajassa ratkaisemaan tapauksia, niin kuin nytkin tiedämme esillä olleesta yksittäistapauksesta, että apulaisoikeuskanslerilla oli hyvin lyhyt aika tämän asian ratkaisemiseksi. Siten yksittäistapauksissa voi syntyä ratkaisu, joka jälkikäteen arvioiden on onneton kaikkien kannalta eikä ole kenenkään etujen mukainen. Mutta minun mielestäni tällaisten yksittäistapauksen nojalla ei pitäisi arvioida koko viraston toimintaa, vaan yksittäistapauksetkin on suhteutettava kokonaisuuteen, ja katson kyllä, että Oikeuskanslerinviraston toiminta suomalaisessa yhteiskunnassa kokonaisuutena kestää erittäin hyvin kriittisenkin arvioinnin.

Ed. A. Ojala : Arvoisa puhemies! Haluaisin myös osallistua tähän keskusteluun, tosin täysin maallikkona mutta erittäin paljon ihmisten kanssa keskustelleena ja kunnelleena, mitä mielipiteitä kansalaisilla tästä asiasta on. Ei voi muuta kuin todeta, että on aivan tosiasia, että kansalaisten usko oikeuslaitokseen on todellakin horjunut, ja minusta tämä usko pitää kyllä tavalla tai toisella palauttaa.

Vaikka tuomioistuimen riippumattomuus on tietysti arvo sinänsä, kuten ministeri Häkämies täällä totesi, minusta se ei kuitenkaan voi olla peruste sille, etteikö normaalia henkilöstöpolitiikkaa voisi noudattaa. Mikäli oikein muistan, korkeimmassa hallinto-oikeudessa on myös käytetty tuomariakin ojennettu.

Ed. M. Pohjola totesi puheenvuorossaan: "Toisin sanoen, jos herää epäilyksiä ylimpien oikeuksien tuomareitten nuhteettomuudesta taikka riippumattomuudesta, ihmisissä helposti syntyy käsitys, että tuomioistuin ei olekaan puolueeton. Tällainen epäily laajalle levinneenä saattaa vaarantaa koko demokraattisen oikeusvaltion uskottavuuden." Tähän yhdyin aivan täydellisesti. Toivon, että todellakin perustuslakivaliokunta pysähtyisi nyt miettimään, mitä erilaisia keinoja olisi siihen, että kaikkien tuomioistuin-

ten uskottavuus voitaisiin palauttaa ja etsittäisiin hyvin nopeasti ratkaisu tähän kysymykseen.

Ed. Johannes Koskinen : Herra puhemies! Oikeuskanslerin toimintaa arvioidaan eduskunnassa samoin kuin eduskunnan oikeusasiamiehen toimintaa heidän antamiensa kertomusten perusteella, ja näissä kertomuksissa esitettyjen havaintojen pohjalta voidaan arvioida koko virkakoneiston, myös tuomioistuinlaitoksen, toimintoja.

Mutta tässä keskustelussa viime aikoina on ollut hiukan outoja ylilyönnejä, esimerkiksi sivutoimilupien kontrollointi asiassa. Oikeusministeriöllähän on järjestelyvastuu ja valvontavastuu oikeushallinnon järjestämisestä ja myös tuomioistuinten osalta siinä, kuinka asiallisesti siellä hommat hoidetaan. Esimerkiksi entinen oikeusministeri näyttävästi keskellä kuuminta mätäkuuta tuli esiin jutulla, jossa vaatii Olavi Heinosen, korkeimman oikeuden presidentin, eroa sen takia, että tätä kontrollia ei ole riittävästi ollut tai että Eeva Vuoren tapauksessa ei riittävän nopeasti reagoitu.

Molemmissa asioissa on vuosien mittaan tietysti ministeriöllä ollut keskeinen asema: ovatko he seuranneet, minkälaisiksi korkeimman oikeuden sisäiset hallintokäytännöt muodostuvat, minkälaisia ihmisiä esitetään oikeusneuvoksiksi; mikä on korkeimman oikeuden kokoonpano ja kuinka laaja joukko siellä oikeusneuvoksia on. Tämän kaltaisissa kysymyksissä olisi oikeuspoliittista harkintaa odottanut paljon aikaisemmin, myös entisten oikeusministereiden kausilla.

Tämä itse ongelmia, joka ns. Vuoren tapauksesta on tullut, vaatii ripeitä toimia ja selvittämistä, mutta ei sitä pidä liioitella. Ehkä kansalaisten käsityksissä vuorostaan korkeimman oikeuden maine on mennyt liiankin huonoksi. Hiukan aikaisemmin vastaava keskustelu oli itse oikeuskansleri-instituution osalta, joka tässä meillä varsinaisesti kertomuksen ja keskustelun kohteena on. Oikeuslaitosta ja koko tätä valvontakoneistoa ei pidä siirtää julkisen keskustelun ja valvonnan ulkopuolelle. Päinvastoin pitää kehittää avoimuutta, jotta voidaan puuttua nopeasti esiin tuleviin ongelmiin.

Ed. Aittomies : Herra puhemies! Tässä keskustelussa kaikki ovat olleet juristeja paitsi ed. Arja Ojala ja minä; me olemme tällaisia maallikkosaarnaajia.

Mutta totean vielä, herra puhemies, että jos talon katto on laho, niin sellainen talo on huono,

se lahoaa, ja jos suomalaisessa oikeusjärjestelmässä sen ylimpänä oleva korkein oikeus on laho ja katto vuotaa, se vaikuttaa ja säteilee koko tuomioistuinlaitokseen kansalaisten oikeustajun suhteen.

Mitä vielä asiaan tulee, jos sallitte, herra puhemies, totean, että minuakin on arvosteltu Eeva Vuorta koskevista näkemyksistä. Oikeusasia mies on todennut, että hänet olisi pitänyt laittaa syytteeseen. Se osoittaa silloin, että hän on todennäköisin syin syyllistynyt rikokseen. Kun hän ei itse tee johtopäätöksiä — monissa muissa maissa henkilöt itse vetävät johtopäätökset ja pienemmistäkin paineista siirtyvät sivuun, jopa naapuri maassamme Ruotsissa — silloin tämän talon täytyy tarttua asiaan ja hoitaa laki sillä tavalla, että asia saadaan säälliseen järjestykseen ja kansalaisten luottamus palautettua. Ei se pelkästään sillä palaudu, mutta toivottavasti jatkossa asioita seurataan hiukan tarkemmin.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 5)–7) asia.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

